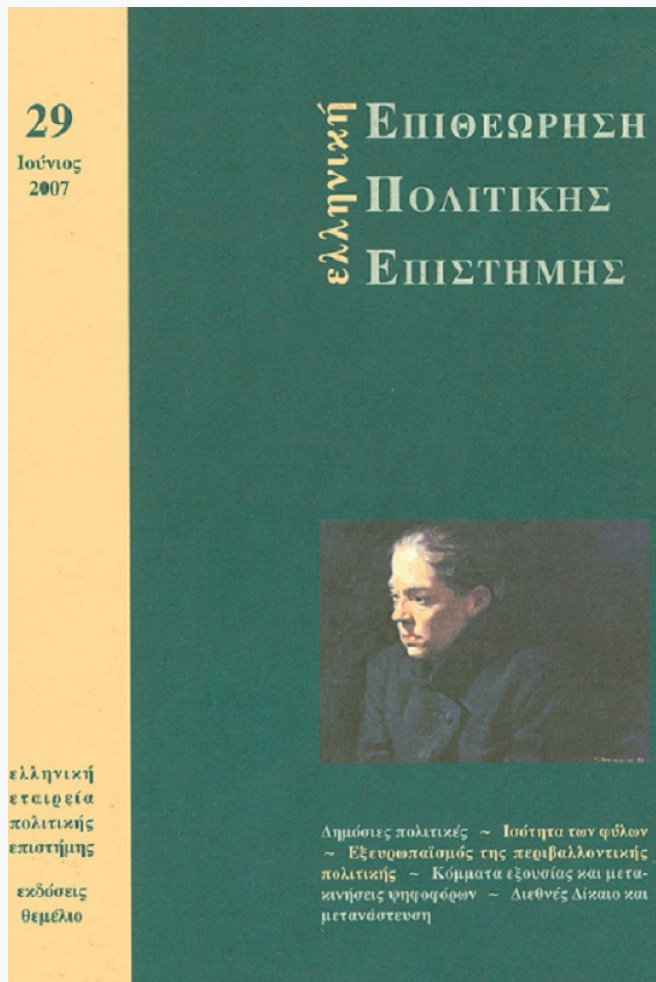

Ελληνική Επιθεώρηση Πολιτικής Επιστήμης

Τόμ. 29, Αρ. 1 (2007)

Δημιουργία εντυπώσεων. Διαδικασίες διάδοσης στα Media

Νικόλαος Φωκάς, Ορέστης Φωκάς

doi: [10.12681/hpsa.14651](https://doi.org/10.12681/hpsa.14651)

Copyright © 2017, Νικόλαος Φωκάς, Ορέστης Φωκάς

Άδεια χρήσης [Creative Commons Attribution-NonCommercial-ShareAlike 4.0](https://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/).

Βιβλιογραφική αναφορά:

Φωκάς Ν., & Φωκάς Ο. (2017). Δημιουργία εντυπώσεων. Διαδικασίες διάδοσης στα Media. *Ελληνική Επιθεώρηση Πολιτικής Επιστήμης*, 29(1), 131-143. <https://doi.org/10.12681/hpsa.14651>

ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ ΕΝΤΥΠΩΣΕΩΝ.
ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΕΣ ΔΙΑΔΟΣΗΣ ΣΤΑ MEDIA*

Νικόλαος Φωκάς - Ορέστης Φωκάς**

*There are new, impossible dialogues – moves
made, heads turned away, muscles stiffed...
Anyway, all I can see is alertness rather
than intellectual awareness.*

Péter Esterházy, 1994

Εάν πάρουμε ένα μικροσκόπιο και εξετάσουμε για αρκετή ώρα τη συμπεριφορά των βακτηρίων που κινούνται κάτω από αυτό κατά μάζες, θα παρατηρήσουμε ένα φαινόμενο που, αν και προφανές στην περίπτωση των βακτηρίων, είναι ενδιαφέρον για την υπόθεση που διερευνούμε: θα δούμε ότι τα βακτήρια αναπαράγονται. Αρχικά, η μικροσκοπική αποικία τους αναπτύσσεται αργά, καθώς όμως ο αριθμός τους αυξάνεται, η αναπαραγωγή κατ' ανάγκην επιταχύνεται. Μπορούμε, λοιπόν, να παρακολουθήσουμε, ιδίοις όμμασι, πώς το βασίλειο των βακτηρίων ξεκινά να ακμάζει, με ένα συνεχώς πολλαπλασιαζόμενο πληθυσμό· η δε ανάπτυξή του φαίνεται αδύνατον να ανακοπεί. Πρόκειται, όμως, για μια όντως ατέρμονη διαδικασία;

Όπως ήταν αναμενόμενο, αποδεικνύεται ότι ο ξέφρενος ρυθμός αναπαραγωγής είναι αδύνατον να διατηρηθεί. Ένα ανυπέρβλητο εμπόδιο στις τάσεις κυριαρχίας επί του κόσμου που εμφανίζουν τέτοιου τύπου βακτήρια τίθεται, αν μη τι άλλο, από το μέγεθος του δίσκου που τα φιλοξενεί και από την αυξανόμενη έλλειψη τροφής. Καθώς ο αριθμός των βακτηρίων αυξάνε-

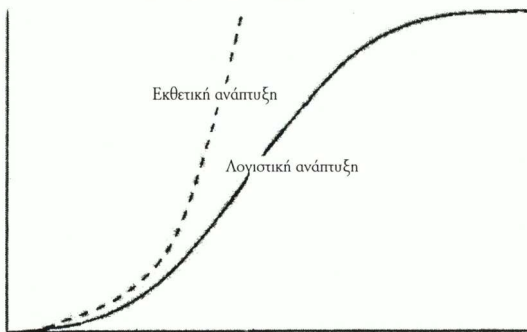
* Το άρθρο αυτό αποτελεί επεξεργασμένη μορφή του άρθρου «Making Waves. Dissemination Processes in the Media» που δημοσιεύθηκε στο *Review of Sociology*, τόμ. 12, τχ. 1, 2006, σ. 23-32.

** Ο Νικόλαος Φωκάς είναι Αναπληρωτής Καθηγητής Κοινωνιολογίας στο Πανεπιστήμιο της Βουδαπέστης (ELTE TáKT) και ο Ορέστης Φωκάς φοιτητής στο Budapest College of Communication.

ται, ο ρυθμός ανάπτυξης του πληθυσμού σταδιακά μειώνεται και εν τέλει σταματά, σταθεροποιώντας το πλήθος τους σε ένα μέγιστο βιώσιμο επίπεδο. Μάλιστα, εάν ο αριθμός των βακτηρίων απεικονιστεί ως συνάρτηση του χρόνου, παράγει μια χαρακτηριστική σιγμοειδή καμπύλη με ελαφριά κλίση (βλ. διάγραμμα 1). Αυτού του τύπου η ανάπτυξη έχει εδώ και καιρό διατυπωθεί με μαθηματικούς όρους – είναι η γνωστή λογιστική ανάπτυξη.

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 1

*Απεριόριστη εκθετική ανάπτυξη και λογιστική ανάπτυξη
η οποία περιορίζεται από τη χωρητικότητα του δίσκου*

Η καθημερινή μας ζωή βρίθκει παραδειγμάτων λογιστικής ανάπτυξης, ενώ στο πεδίο των κοινωνικών επιστημών τέτοιου τύπου διαδικασίες μπορούν να εντοπιστούν κυρίως κατά τη δυναμική ποσοτική διερεύνηση της ατομικής ή της συλλογικής συμπεριφοράς.¹ Όταν η ανάπτυξη, με την πάροδο του χρόνου, μιας μεγάλης ποικιλίας δημιουργικών δραστηριοτήτων, όπως για παράδειγμα το έργο των επιστημόνων, των μουσικών ή των ποιητών, εκφραστεί αριθμητικά με κάποιον τρόπο, ακολουθεί συχνά αυτό το μοτίβο.² Παρόμοια πρότυπα μπορούν να ανιχνευθούν και κατά τη διερεύνηση της α-

1. Βλ. T. Modis, *Predictions*, Simon & Schuster, Νέα Υόρκη 1992· M.E. Rogers, «Diffusion of Preventive Innovations», *Addictive Behaviors*, τχ. 27, 2002, σ. 989-993.

2. Βλ. C. Marchetti, «Productivity versus Age», Final Report for Richard Lounsbey Foundation, Ιούnius 2002.

νάπτυξης του αριθμού των αποστολών που διοργανώθηκαν από τα δυτικά κράτη την εποχή των μεγάλων γεωγραφικών ανακαλύψεων, ή του αριθμού των δορυφόρων που στάλθηκαν στο φεγγάρι την εποχή του ανταγωνισμού μεταξύ Ηνωμένων Πολιτειών και πρώην Σοβιετικής Ένωσης για την κατάκτηση του διαστήματος, ή ακόμη και στον αριθμό των ενεργειών στις οποίες έχει προβεί μια τρομοκρατική ομάδα.³ Το μοντέλο της λογιστικής ανάπτυξης μπορεί να χαρακτηρίζει τόσο τις αλλαγές στο μέγεθος πληθυσμών οι οποίοι αναπτύσσονται σε περιορισμένο χώρο⁴ όσο και τη μακροπρόθεσμη δυναμική των ενεργειακών συστημάτων,⁵ τη διάχυση των καινοτομιών⁶ ή και την παγκόσμια εξάπλωση της δημοκρατίας.⁷ Μάλιστα, εάν, όπως υποστηρίζουν πολλοί, ορισμένες ιδέες, πεποιθήσεις και απόψεις μπορούν να είναι επικίνδυνα μεταδοτικές, η εξάπλωσή τους θα μπορούσε άραγε να ακολουθήσει το πρότυπο που περιγράφηκε παραπάνω;

Το ερώτημα είναι, λοιπόν, εάν μπορούμε να διαπιστώσουμε την ισχύ της λογιστικής ανάπτυξης στον τρόπο με τον οποίο ανταποκρίνεται ο Τύπος στην –κατά προτίμηση καλά σκιαγραφημένη– εμφάνιση ενός δημόσιου γεγονότος σε βάθος χρόνου.

3. Βλ. N. Fokas, *Chaos and Fractals*. Új Mandátum, Βουδαπέστη 1999· A.G. Konstandopoulos - T. Modis, «Urban Guerilla Activities in Greece», *Technological Forecasting and Social Change*, τόμ. 72, τχ. 1, Ιανουάριος 2005.

4. Βλ. C. Marchetti - P.S. Meyer - J.H. Ausubel, «Human Population Dynamics Revisited with the Logistic Model: How much can be Modeled and Predicted?», *Technological Forecasting and Social Change*, τχ. 52, 1996, σ. 10-302.

5. Βλ. C. Marchetti - N. Nakicenovic, *The Dynamics of Energy Systems and the Logistic Substitution Model*. International Institute for Applied Systems Analysis, Laxenburg 1979· A. Grübler - N. Nakicenovic - D.G. Viktor, «Dynamics of Energy Technologies and Global Change», *Energy Policy*, τχ. 27, 1999, σ. 247-280.

6. Βλ. S.J. Coleman - H. Menzel - E. Katz, *Medical Innovation: A Diffusion Study*. Bobbs-Merill, Indianapolis 1966· M.F. Bass, «A new Product Growth for Model Consumer Durables», *Management Science*, τχ. 15, Ιανουάριος 1969· H. Gruber, «Competition and Innovation. The Diffusion of Mobile Telecommunications in Central and Eastern Europe», *Information Economics and Policy*, τχ. 13, 2001, σ. 19-34· H. Gruber - F. Verboven, «The Diffusion of Mobile Telecommunications Services in the European Union», *European Economic Review*, τχ. 45, 2001, σ. 577-588· και των ιδίων, «The Evolution of Markets under Entry and Standards Regulation - the Case of Global Mobile Telecommunications», *International Journal of Industrial Organization*, τχ. 19, 2001, σ. 1189-1212.

7. Βλ. G. Modelski - P. Gardner, «Democratization in Long Perspective», *Technological Forecasting and Social Change*, τόμ. 39, τχ. 1-2, 1991, σ. 22-34· και των ιδίων, «Democratization in Long Perspective, revisited», *Technological Forecasting and Social Change*, τχ. 69, 2002, σ. 359-376.

Η κάλυψη μιας εκ των πλέον θεαματικών πρόσφατων πολιτικών αντιπαράθεσεων στην Ουγγαρία από τα μέσα μαζικής επικοινωνίας προσφέρει μια εξαιρετική περίπτωση προς ανάλυση. Αναφερόμαστε στο σκάνδαλο που προέκυψε γύρω από τον τοπικό ουγγρικό ραδιοφωνικό σταθμό, το Radio Tilos [Απαγορευμένο Ράδιο], ο οποίος απευθύνεται σε μια υποκουλτούρα φοιτητών του πανεπιστημίου. Σε αυτό το σημείο πρέπει να γίνει ξεκάθαρο ότι δεν συντασσόμαστε με καμία από τις δύο πλευρές της δημόσιας αυτής αντιπαράθεσης.

Το αντικείμενο της παρούσας μελέτης περιορίζεται στα αρχικά πορίσματα μιας περιγραφικής εμπειρικής ανάλυσης· πρέπει να θεωρηθεί ως δοκιμή, ως μια πειραματική διερεύνηση η οποία, στην παρούσα φάση της, μπορεί να συνεισφέρει στην ερμηνεία ορισμένων μοντέλων επικοινωνίας· εμπεριέχει δε υποθέσεις εργασίας ικανές να προκαλέσουν και οι ίδιες επιστημονικό διάλογο –αυτός είναι ουσιαστικά ο λόγος που δημοσιεύουμε τα πορίσματά μας.

Ορισμένες λεπτομέρειες της υπόθεσης είναι σημαντικές για τη διερεύνησή μας ξεκινάμε, επομένως, υπενθυμίζοντας τα σχετικά γεγονότα. Το βράδυ της 24ης Δεκεμβρίου του 2003, δηλαδή την παραμονή των Χριστουγέννων, ένας παραγωγός του Radio Tilos, που κατά πάσα πιθανότητα δεν ήταν νηφάλιος, έκανε μια αγενή παρατήρηση εκφράζοντας την προθυμία του «να εξολοθρεύσει όλους τους χριστιανούς». Αυτή η δήλωση προκάλεσε αμέσως τεράστιες απτηχήσεις στα μέσα ενημέρωσης, οι οποίες κλιμακώθηκαν με περαιτέρω δηλώσεις και επεισόδια που αφορούσαν την υπόθεση. Στις 11 Ιανουαρίου 2004 δεξιές οργανώσεις πραγματοποίησαν διαμαρτυρία έξω από τον ραδιοσταθμό, κατά τη διάρκεια της οποίας ένα μέλος της Ένωσης Ούγγρων Συγγραφέων προέβη σε αντισημικές δηλώσεις ενώ στο τέλος της συγκέντρωσης κάρκε από τους διαδηλωτές μια ισραηλινή σημαία. Μετά από αυτό το συμβάν, ο ούγγρος συγγραφέας Lajos Parti Nagy ανήγγειλε την παραίτησή του από την Ένωση Ούγγρων Συγγραφέων η οποία, με τη σειρά της, οδήγησε σε αξιοσημείωτες συγκρούσεις στο εσωτερικό της Ένωσης.

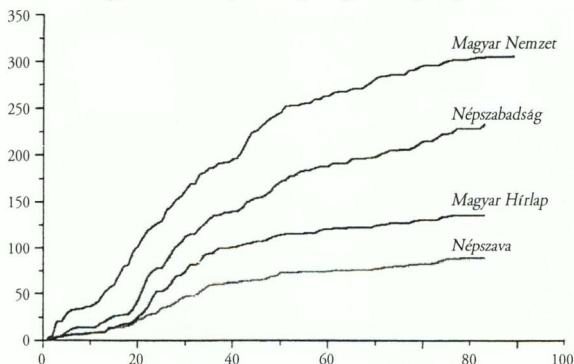
Οι πρώτες αναφορές για το ζήτημα στα μέσα ενημέρωσης εμφανίστηκαν στις 25 Δεκεμβρίου –πρόκειται για αναφορές που η επίδρασή τους ήταν αισθητή και αρκετούς μήνες αργότερα. Η συλλογή των εμπειρικών δεδομένων που συνιστούν τη βάση των υπολογισμών μας διήρκεσε μέχρι και την πρώτη εβδομάδα του Απριλίου 2004.

Στην αρχική φάση έρευνας εξετάστηκαν μέσω διαδικτύου, για άρθρα που αφορούσαν την υπόθεση Tilos, οι τέσσερις μεγαλύτερες ημερήσιες ουγγρικές εφημερίδες εθνικής κυκλοφορίας (μαζί με τις online εκδόσεις τους). Στο

υπό ανάλυση υλικό συγκαταλέγεται οτιδήποτε δημοσιεύτηκε και ήταν σχετικό με το ζήτημα, σύντομες και μακροσκελείς αναφορές, ανταποκρίσεις κ.ο.κ. Αυτή η αρχική προσέγγιση οδήγησε ήδη σε αξιόλογα αποτελέσματα, όπως φαίνεται και στο ακόλουθο διάγραμμα.

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 2

Ο αριθμός των άρθρων που αφορούν την «Υπόθεση Τίλος» στις τέσσερις κυριότερες ημερήσιες εφημερίδες με εθνική κυκλοφορία της Ουγγαρίας (Magyar Nemzet, Népszabadság, Magyar Hírlap, Népszava)

Το γεγονός ότι η γραφική απεικόνιση του αριθμού των άρθρων που δημοσιεύθηκαν γύρω από το θέμα παρουσιάζει κάποια ομοιότητα με τη σιγμοειδή καμπύλη της λογιστικής ανάπτυξης φάνηκε ελπιδοφόρο. Εντούτοις, στο αρχικό αυτό στάδιο, η μέτρηση δεν μπορούσε παρά να είναι χονδροειδής, οπότε ήταν αναγκαία περαιτέρω εκλέπτυνση. Κρίναμε λοιπόν σκόπιμο, στη συνέχεια, να παρουσιασθούν και να αναλυθούν τα πορίσματα που βγήκαν από την ανάλυση των δημοσιευμάτων δύο μόνο εφημερίδων, εκείνων με τη μεγαλύτερη κυκλοφορία και την εντονότερη ανάμειξη στο θέμα κατά την περίοδο που εξετάσαμε: πρόκειται για την αριστερή *Népszabadság* και τη δεξιά *Magyar Nemzet*. Πρέπει όμως να σημειωθεί ότι παρόμοιες διεργασίες, αν και με μικρότερη ένταση, θα μπορούσαν να παρατηρηθούν, και στις άλλες δύο ημερήσιες εφημερίδες του αρχικού μας δείγματος, τις *Népszava* και *Magyar Hírlap*.

Έχοντας αναπροσδιορίσει και τα κριτήρια της διερεύνησής μας, διαπιστώσαμε ότι τα δημοσιευμένα άρθρα μπορούσαν να ταξινομηθούν σε τρεις κατηγορίες. Η πρώτη κατηγορία –που μπορεί να χαρακτηριστεί ως η «Υπόθεση Tilos»– περιέχει άρθρα που ασχολούνται με δηλώσεις σχετικές με την υπόθεση που έγιναν στο ραδιόφωνο, με τις απαντήσεις σε αυτές τις δηλώσεις από τον ίδιο τον ραδιοσταθμό αλλά και από τους πρωταγωνιστές της δημόσιας ζωής, με τα μέτρα που λήφθηκαν από την Εθνική Επιτροπή για το Ραδιόφωνο και την Τηλεόραση (ORTT), καθώς και με τα σχόλια για αυτά τα μέτρα.

Η δεύτερη ομάδα μπορεί να τιτλοφορηθεί «Καίγοντας τη Σημαία»: περιλαμβάνει τα άρθρα που ανέλυαν τα γεγονότα, τα αίτια και τη φύση της διαμαρτυρίας που έλαβε χώρα μπροστά στο κτίριο του Tilos, τις ομιλίες που εκφωνήθηκαν εκεί και τις περίπλοκες επιπτώσεις του καψίματος της ισραηλινής σημαίας, πράξη που προκάλεσε την επέμβαση της αστυνομίας και την ανάμειξη της δικαιοσύνης. Τέλος, η τρίτη κατηγορία –η οποία προσδιορίζεται ως η φάση της «Ένωσης Συγγραφέων»– περιείχε άρθρα γύρω από τις συζητήσεις για την αποχώρηση του Lajos Parti Nagy από την Ένωση και τις επιπτώσεις της.

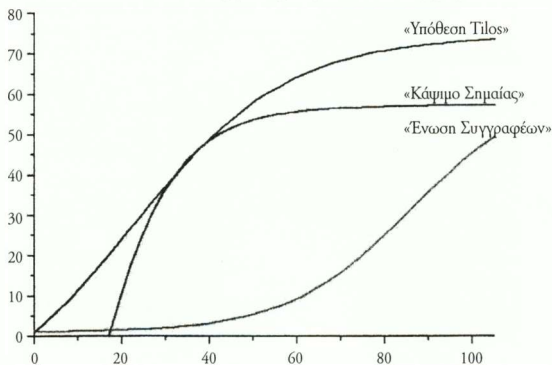
Συνεπώς, οι δημοσιεύσεις που σχετίζονται με το Radio Tilos εκδηλώθηκαν σε τρία κύματα. Το πρώτο κύμα, που περιλαμβάνει τις απαντήσεις στη δήλωση της παραμονής των Χριστουγέννων, πυροδοτείται στις 25 Δεκεμβρίου και στις δύο εφημερίδες. Το επόμενο κύμα των δημοσιεύσεων, που προκλήθηκε από τη διαμαρτυρία, άρχισε στις 11 Ιανουαρίου, ενώ ακολούθησε το τρίτο κύμα δημοσιεύσεων που αφορούσε την απαίτηση που αντιμετώπισε η προεδρική επιτροπή της Ένωσης Συγγραφέων να καταδικάσει τις αντισημιτικές δηλώσεις που έγιναν από ένα από τα μέλη της κατά τη διαμαρτυρία καθώς και τις αντιδράσεις σε αυτήν την απαίτηση.

Επιχειρήσαμε, λοιπόν, να εφαρμόσουμε τη λογιστική καμπύλη στον αριθμό των άρθρων που δημοσίευσαν οι δύο εφημερίδες κατά τη διάρκεια καθενός από τα τρία κύματα. Τα αποτελέσματα παρουσιάζονται στα διαγράμματα 3 και 4.

Βλέπουμε ότι το κοινό χαρακτηριστικό που προκύπτει από τις δύο γραφικές παραστάσεις είναι ότι οι ειδήσεις για το Radio Tilos κυριαρχούν και στις δύο εφημερίδες. Από αυτή την άποψη, τα μέσα ενημέρωσης εστίασαν στην «υπόθεση Tilos» μέχρι το τέλος. Από την άλλη πλευρά, όμως, τα δύο διαγράμματα διαφέρουν εντυπωσιακά ως προς την εσωτερική τους δομή. Για τη μεν *Népszabadság*, υπάρχουν χρονικά σημεία που η καμπύλη για την υπόθεση του «Καψίματος της Σημαίας» φθάνει τόσο ψηλά σχεδόν όσο εκείνη

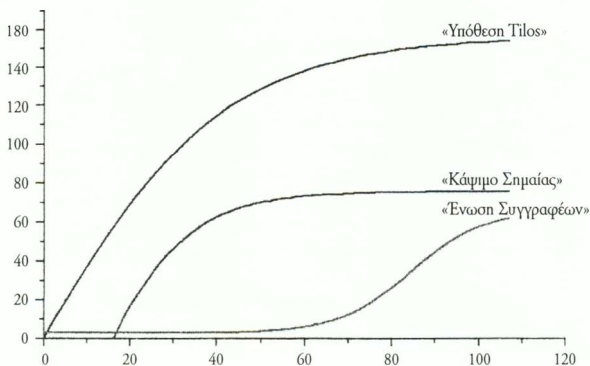
ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 3

Προσαρμογή λογιστικής καμπύλης για τη Népszabadság
(«Υπόθεση Τίλος», «Κάψιμο Σημαίας», «Ένωση Συγγραφέων»)

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 4

Προσαρμογή λογιστικής καμπύλης για τη Magyar Nemzet
(«Υπόθεση Τίλος», «Κάψιμο Σημαίας», «Ένωση Συγγραφέων»)

της «υπόθεσης Tilos», ενώ η καμπύλη για την «Ένωση Συγγραφέων» προσεγγίζει τις άλλες δύο μόνο στο τέλος της υπό διερεύνηση χρονικής περιόδου. Για τη δε *Magyar Nemzet* το όλο ενδιαφέρον εστιάζεται κυρίως γύρω από την «υπόθεση Tilos». Ο αριθμός των άρθρων σχετικά με τον ραδιοσταθμό είναι διπλάσιος από τον αριθμό των άρθρων που αφορούν τα άλλα δύο θέματα.

Παρόλα αυτά, το πιο απροσδόκητο και, κατά συνέπεια, σημαντικότερο πόρισμα της μελέτης μας συνίσταται στο ότι από τις προαναφερθείσες εμπειρικά εφαρμοσμένες λογιστικές καμπύλες, η μόνη γραφική παράσταση που παρουσίασε την προσδοκώμενη χαρακτηριστική σιγμοειδή μορφή ήταν η γραφική παράσταση που αφορούσε την υπόθεση της «Ένωσης Συγγραφέων». Σε αυτό το σημείο θα μπορούσαμε, φυσικά, να καταλήξουμε στο συμπέρασμα ότι η καμπύλη για την «Ένωση» είναι η μόνη πραγματικά σιγμοειδής, σε αντίθεση με τις καμπύλες που αφορούν τα δύο άλλα θέματα. Αυτή θα ήταν μάλιστα μια βιώσιμη εναλλακτική εξήγηση, καθώς εύκολα μπορούμε να φανταστούμε άλλες συναρτήσεις ανάπτυξης που μοιάζουν με λογιστικές, όπως οι συναρτήσεις Gompertz, Bertalanffy και Mitscherlich, και οι οποίες μπορούν να συλλάβουν στην πληρότητά της την πορεία της δημοσίευσης άρθρων που σχετίζονται με τα εν λόγω θέματα.

Σε αυτό όμως το σημείο πρέπει να θυμηθούμε, αφενός, ότι η λογιστική συνάρτηση είναι μια από τις διαδοσόμενες και πιο απλές μορφές ανάπτυξης και, αφετέρου, ότι και η διάχυση των πληροφοριών, που δεν είναι παρά είναι εξάπλωση ιδεών, συνήθως ακολουθεί το λογιστικό κανόνα.⁸ Επιπλέον, στην περίπτωση μας, τα τέσσερα από τα έξι υπό εξέταση διαγράμματα φαίνεται να εμφανίζουν λογιστική ανάπτυξη ακόμη και αν αυτό δεν εκφράζεται σε ολοκληρωμένη σιγμοειδή καμπύλη. Συνεπώς, ενώ δεν θα μπορούσαμε να ισχυριστούμε ότι υπάρχουν απόλυτα στοιχεία για την καθολική ισχύ του λογιστικού κανόνα, θα ήταν πολύ πιο περίπλοκο και δύσκολο να δικαιολογηθεί επαρκώς η υπόθεση ότι οι δύο άλλες καμπύλες δεν είναι λογιστικές.

Επομένως, στο αρχικό στάδιο της έρευνάς μας ελέγχουμε μόνο τη λογιστική εφαρμογή και διερευνούμε τις συνέπειές της. Έτσι θεωρήσαμε εκ των προτέρων ότι οι καμπύλες θα ακολουθήσουν το λογιστικό μοτίβο, όχι μόνο στην περίπτωση της «Ένωσης Συγγραφέων», αλλά και στις περιπτώσεις της «υπόθεσης Tilos» και εκείνης που αφορά το «Κάψιμο της Σημαίας». Απλώς,

8. Βλ. P.A. Geroski, «Models of Technology Diffusion», *Research Policy*, τχ. 29, 2000, σ. 603-625.

στις δύο τελευταίες, σύμφωνα με την προσέγγιση ορισμένων ερευνητών,⁹ υποθέτουμε ότι είναι ορατό μόνο το ανώτερο μέρος της χαρακτηριστικής σιγμοειδούς καμπύλης.

Αυτή η υπόθεση έχει αποδειχθεί εξαιρετικά παραγωγική. Γιατί εάν θέλαμε να έχουμε καμπύλες με τη μέγιστη δυνατή εφαρμογή στα εμπειρικά δεδομένα –ας μην ξεχνάμε ότι το πλεονέκτημα της χρήσης της μαθηματικής μεθόδου έγκειται ακριβώς στη δυνατότητα που μας δίνει να μετράμε με ακρίβεια τις τυχόν αποκλίσεις κατά την εμπειρική εφαρμογή–, θα έπρεπε να υποθέσουμε με κάποιον τρόπο ότι τα υπό εξέταση φλέγοντα ζητήματα του δημόσιου διαλόγου μπορούν να παρουσιαστούν ως μέρη διαδικασιών που άρχισαν πολύ νωρίτερα. Τα Διαγράμματα 5 και 6 θα βοηθήσουν να γίνει πλήρως αντιληπτή η εξολοκλήρου ανασκευασμένη διαδικασία.

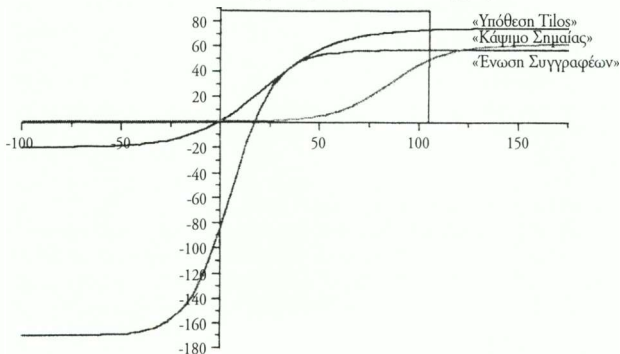
Τα ορθογώνια στα διαγράμματα αντιπροσωπεύουν τα χρονικά παράθυρα στα πλαίσια των οποίων εκτυλίχθηκαν πραγματικά τα καταγεγραμμένα γεγονότα που παρουσιάσαμε στα διαγράμματα 3 και 4. Προφανώς, οι διαδικασίες που βρίσκονται υπό εξέταση είναι πολύ μεγαλύτερης έκτασης, τόσο ως προς το μέγεθος όσο και ως προς τον χρόνο, σε σύγκριση με τα τμήματα που περικλείονται στα χρονικά παράθυρα.

Για παράδειγμα, στην περίπτωση των άρθρων της εφημερίδας *Népszabadság*, η «υπόθεση Tilos» αποδεικνύεται μέρος μιας διαδικασίας που άρχισε περισσότερο από πενήντα ημέρες πριν από την ημερομηνία πρώτης δημοσίευσης άρθρου για το συγκεκριμένο θέμα. Παρομοίως, στην περίπτωση της εφημερίδας *Magyar Nemzet*, οι αντίστοιχες διαδικασίες δημοσιεύσεων που αφορούν την ίδια υπόθεση γίνονται πλήρως αντιληπτές μέσω μιας διαδικασίας που άρχισε περισσότερο από εκατό ημέρες νωρίτερα. Φυσικά, θα ήταν παράδοξο να ειπωθεί ότι η «υπόθεση Tilos» άρχισε προτού καν ακουστεί η αντιχριστιανική δήλωση στο Radio Tilos. Κατά τη γνώμη μας, το παράδοξο αυτό έχει να κάνει με τον βαθμό «επαγρύπνησης» που χαρακτηρίζει τα έντυπα προϊόντα –βαθμός που, με τη σειρά του, καθορίζει την ετοιμότητά τους να αρπάξουν μια υπόθεση–, παρά για τα ίδια τα γεγονότα που συγκροτούν την υπόθεση αυτή. Έτσι, η *Népszabadság* είχε μεν μια κλίση η οποία κινητοποιήθηκε από το εν λόγω ζήτημα, αλλά η κλίση αυτή μπορεί να χαρακτηριστεί «όχι τόσο ισχυρή» εάν συγκρίνουμε την ένταση της ετοιμότητας που εμφάνισαν οι δύο εφημερίδες για απάντηση στα εν λόγω γεγονότα και άρα της

9. Βλ. A.G. Konstandopoulos - T. Modis, «Urban Guerilla Activities in Greece», ό.π.: C. Marchetti, «Millenarian Cycles in the Dynamics of the Catholic Church», *Technological Forecasting and Social Change*, τχ. 55, 1997, σ. 281-299.

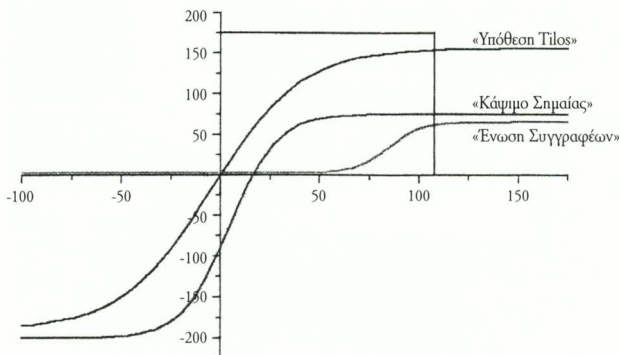
ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 5

Λογιστική ανασκευή για τη Népszabadság
(«Υπόθεση Τίλος», «Κάψιμο Σημαίας», «Ένωση Συγγραφέων»)

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 6

Λογιστική ανασκευή για τη Magyar Nemzet
(«Υπόθεση Τίλος», «Κάψιμο Σημαίας», «Ένωση Συγγραφέων»)

σχετικής επαγρύπνησης. Η επαγρύπνηση και η ετοιμότητα χαρακτηρίζουν λοιπόν εγγενώς περισσότερο τη *Magyar Nemzet*.

Το ίδιο ισχύει και για την υπόθεση της «Σημείας», καθώς και σε αυτή την περίπτωση η «έναρξη» της διαδικασίας αρθρογραφίας για το θέμα στην παραπάνω εφημερίδα προηγήθηκε της ημερομηνίας της διαμαρτυρίας κατά εβδομήντα ημέρες. Βέβαια, είναι αξιοπρόσεκτο ότι η επαγρύπνηση για το «Κάψιμο της Σημείας» εμφανίζεται εξαιρετικά ισχυρή και κατά τη διερεύνηση της αρθρογραφίας στην *Népszabadság*. Εδώ η έντονη αντίδραση αποδεικνύεται από το γεγονός ότι η «έναρξη» της παραγωγής σχετικών άρθρων αντιστοιχεί σε μια διαδικασία που άρχισε εξήντα ημέρες πριν από τη διαμαρτυρία, στη συνέχεια αναπτύχθηκε ταχύτατα, γεφυρώνοντας το χάσμα από τη γραφική παράσταση που αφορά την «υπόθεση Τίλος» και διατήρησε την ισχύ της για ένα περίπου μήνα αφού είχε ξεσπάσει το σκάνδαλο. Μάλιστα, για τα δεδομένα της *Népszabadság*, η διαδικασία αντίδρασης που μόλις περιγράφηκε μπορεί να θεωρηθεί και η εντονότερη που εμφάνισε η εφημερίδα αυτή στα πλαίσια της παρούσας έρευνας, καθώς ήταν τέσσερις φορές εντονότερη από την αντίδραση που είχε για την «υπόθεσης Τίλος». Προφανώς, αν το καλύτερο ερέθισμα για δράση για τη *Magyar Nemzet* αποδείχθηκε η «υπόθεση Τίλος», για την *Népszabadság* δεν ήταν άλλο από το «Κάψιμο της Σημείας».

Η περίπτωση, τώρα, της «Ένωσης Συγγραφέων», όπως δείχνουν και τα διαγράμματα, αποτελεί μια κατηγορία διαφορετική από τις προαναφερθείσες, αφού το συγκεκριμένο φαινόμενο αναπτύχθηκε «σε πραγματικό χρόνο», ακριβώς μπροστά στα μάτια μας. Ήταν ένα νέο ρεύμα γεγονότων που ωρίμασε βαθμιαία, απέκτησε ρυθμό σταδιακά και αναζωπυρώθηκε, δύο εβδομάδες μετά τη διαμαρτυρία στα γραφεία του ραδιοσταθμού Τίλος όπου και προκλήθηκε το αντισημπτικό σκάνδαλο, από τη δήλωση του Lajos Parti Nagy σχετικά με την αποχώρησή του από την Ένωση. Επιπλέον, τα κύματα που προκλήθηκαν από τη δήλωσή του διαδόθηκαν βαθμιαία καθώς, ο πρώτος συγγραφέας που τον ακολούθησε, ο Péter Nádas, αποχώρησε από την οργάνωση έναν μήνα αργότερα. Αυτές οι αργά αναδυόμενες δυναμικές αποτελούν κοινό χαρακτηριστικό γνώρισμα της εξέλιξης των δημοσιεύσεων τόσο στη *Népszabadság* όσο και στη *Magyar Nemzet*. Και είναι ακριβώς σε αυτή την περίπτωση που οι διαδικασίες δημοσίευσης εμφανίζουν τις μεγαλύτερες ομοιότητες μεταξύ των δύο εφημερίδων. Πρέπει να σημειωθεί ότι οι δημοσιεύσεις που αφορούν τη λογοτεχνική διάσκεψη στοργυλλής τραπέζης ταιριάζουν τέλεια στη δυναμική των άρθρων που αφορούν το ζήτημα της «Ένωσης Συγγραφέων».

Σε αυτό το σημείο μπορεί να τεθεί και ένα ακόμη ερώτημα: σε ποιο βαθμό οι υπό διερεύνηση αντιδράσεις του Τύπου αναφέρονται στον «κόσμο» και σε ποιο στα ίδια τα μέσα ενημέρωσης; Δεν θα ήταν παράλογο να ισχυριστούμε ότι η δημοσίευση συγκεκριμένων γεγονότων σε μια εφημερίδα μπορεί, σε μεγάλο βαθμό, να εξηγηθεί βάσει των γεγονότων που δημοσιεύτηκαν στην άλλη. Θα μπορούσαμε να υποθέσουμε, για παράδειγμα, ότι οι άμεσα συμμετέχοντες στις διαδικασίες δημοσίευσης λαμβάνουν αμοιβαία υπόψη κατά τις διαδικασίες αυτές τόσο τις παρελθούσες όσο και τις αναμενόμενες για το μέλλον καταστάσεις. Απαιτούνται, όμως, πολλές επιπλέον μετρήσεις για τη διαμόρφωση ενός μοντέλου που θα κωδικοποιεί αυτή την αλληλεπίδραση μεταξύ των εφημερίδων. Παραδείγματος χάριν, θα πρέπει να ξέρουμε το μερίδιο που καταλαμβάνει το δεδομένο θέμα στο σύνολο των άρθρων που αφορούν την εσωτερική πολιτική της Ουγγαρίας, ενώ η μέτρηση θα πρέπει να επεκταθεί από τη μέτρηση του αριθμού των άρθρων στη μέτρηση του αριθμού των χαρακτήρων, στόχοι που ξεπερνούν κατά πολύ τα χωρικά και χρονικά πλαίσια αυτής της μελέτης.

Μπορούμε, όμως, να καταλήξουμε σε κάποια συμπεράσματα σχετικά με το ζήτημα που μας απασχόλησε. Αν βασιστούμε στα διαθέσιμα εμπειρικά δεδομένα της 1ης Απριλίου, μπορούμε να συμπεράνουμε ότι ο κύκλος ζωής των δραστηριοτήτων του υπό εξέταση Τύπου που συνδέονται με τον ραδιοσταθμό Radio Tilos έχει κλείσει οριστικά. Ο ισχυρισμός ότι στα βασίλεια των βακτηριών «Κάψιμο Σημαία» και «Υπόθεση Tilos» ο αριθμός των βακτηριών-άρθρων σταμάτησε να αυξάνεται γύρω τα τέλη Φεβρουαρίου και στις αρχές Απριλίου αντίστοιχα ισχύει και για τις δύο εφημερίδες, ενώ για την περίπτωση της «Ένωσης Συγγραφέων» έχουμε μια ελαφρώς διαφορετική κατάσταση. Βάσει των στοιχείων που συλλέχθηκαν μέχρι τις αρχές Απριλίου, μπορούσε να γίνει η πρόβλεψη ότι η αύξηση του αριθμού των άρθρων που ασχολούνται με την υπόθεση θα σταματήσει τις τελευταίες ημέρες του Απριλίου, στην περίπτωση της εφημερίδας *Magyar Nemzet*, και κοντά στα τέλη Μαΐου για τη *Népszabadság*.

Για να ελέγξουμε τον βαθμό στον οποίο οι προβλέψεις μας αποδείχτηκαν ορθές επαναλήφθηκε στα μέσα Ιουνίου η συλλογή εμπειρικών δεδομένων. Μπορούμε, λοιπόν, να συμπεράνουμε ότι οι προγνώσεις σχετικά με το θέμα της «Ένωσης Συγγραφέων» επαληθεύθηκαν όπως ακριβώς αναμέναμε. Δηλαδή, οι ειδήσεις για την αποπομπή της λογοτεχνικής διάσκεψης στρογγυλής τραπέζης, που θέτει ένα τέλος στην ιστορία μας, δημοσιεύτηκαν στα τέλη Μαΐου και, ακριβέστερα, στις 28 εκείνου του μηνός.

Από την άλλη πλευρά, οι ιστορίες που αφορούσαν τα άλλα δύο θέματα που μας απασχόλησαν ακολούθησαν κάπως διαφορετικές πορείες. Στα τέλη Απριλίου προέκυψε μια νέα κατάσταση, με αφορμή την απόφαση του δικαστηρίου για την περίπτωση του Radio Tilos και το σχετικό ψήφισμα της Εθνικής Επιτροπής για το Ραδιόφωνο και την Τηλεόραση αφενός, και αφετέρου λόγω των συνεχών δικαστικών αγώνων ενάντια στα άτομα που είχαν κάψει την ισραηλινή σημαία. Τα γεγονότα αυτά είχαν περιορισμένη παρουσία στη *Népszabadság* και δεν είχαν επιπτώσεις στη γενική τάση που προβλέφθηκε από την παρούσα μελέτη. Εντούτοις, τα δικαστικά γεγονότα στα τέλη Απριλίου παρείχαν την αφορμή στη *Magyar Nemzet* να επαναφέρει την «υπόθεση Tilos» στην επικαιρότητα και να τη διατηρήσει στην ημερήσια διάταξη. Επομένως, οι προγνώσεις δεν μπορούν παρά να μοιράζονται τη μοίρα των καιρικών προβλέψεων: ο μόνος τρόπος να είμαστε σίγουροι ότι θα επαληθευτούν είναι να υποθέσουμε ότι τίποτε απροσδόκητο δεν θα εμφανιστεί εν τω μεταξύ...

Μετάφραση από τα αγγλικά: Ελισάβετ Τσιδεμιάδου

	<p style="text-align: center;">Κυκλοφορεί</p> <p style="text-align: center;">ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ ΚΟΝΔΥΛΗΣ</p> <p style="text-align: center;">ΤΟ ΠΟΛΙΤΙΚΟ ΚΑΙ Ο ΑΝΘΡΩΠΟΣ</p> <p style="text-align: center;"><i>Βασικά στοιχεία της κοινωνικής οντολογίας</i></p> <p style="text-align: center;">Τόμοι 2 ~ Σελίδες 946 ISBN (set) 978-960-310-320-2 ISBN (τ. Α') 978-960-310-321-9 ISBN (τ. Β') 978-960-310-322-6</p>
<p style="text-align: center;">ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΘΕΜΕΛΙΟ - ΛΕΣΧΗ ΤΟΥ ΒΙΒΛΙΟΥ Σόλωνος 84, τηλ. 210 36 08 180, 210 36 02 646, FAX 210 36 12 092 http://www.themelio-ekdoseis.gr e-mail: info@themelio-ekdoseis.gr</p>	